

Vejledning
om
anerkendelse af psykiske skader

Indhold

Indledning	2
Generelt omkring anerkendelse eller afvisning af psykiske skader	3
Hvilken påvirkning er egnet til at forårsage en psykisk skade?	3
Direkte og indirekte påvirkning	6
Symptomdebut	8
Forudbestående psykisk sygdom	8
Følge efter fysisk skade.....	9
Ulykke eller erhvervssygdom	9

Indledning

Denne vejledning om anerkendelse af psykiske skader supplerer den generelle vejledning om anerkendelse af ulykker.

Vejledningen beskriver sammenhængen mellem relevante påvirkninger og psykiske skader.

Arbejdsmarkedets Erhvervssikring 1. juli 2016

Betina Ginge Hansen

Generelt omkring anerkendelse eller afvisning af psykiske skader

En psykisk skade anerkendes som en ulykke, hvis der er sket en voldsom psykisk påvirkning af op til 5 dages varighed, eller hvis der har været en enkeltstående voldsom psykisk hændelse.

Det er en forudsætning for anerkendelse, at der er årsagsforbindelse mellem hændelsen/påvirkningen og den psykiske skade. Hændelsen/påvirkningen skal derfor have et omfang, der gør den egnet til at forårsage den anmeldte psykiske skade (Ankestyrelsens principafgørelse U-6-05).

Derudover skal der foreligge en psykisk sygdom eller psykiske symptomer, som enten efterlader varige/længerevarende følger eller kræver behandling for helbredelse. Ellers er der ikke tale om en psykisk personskaade i arbejdsskadesikringslovens forstand jævnfør Ankestyrelsens principafgørelse 24-15.

Hvilken påvirkning er egnet til at forårsage en psykisk skade?

Mange former for påvirkninger kan opleves som psykisk belastende. For at de efter arbejdsskadeloven kan udløse en psykisk skade, kræves en påvirkning af et vist omfang. Påvirkningen skal have karakter af en voldsom og dramatisk hændelse.

En psykisk skade kan være forårsaget af en fysisk påvirkning som eksempelvis vold eller voldsomme ulykker, hvor tilskadekomne direkte er involveret. En psykisk skade kan også opstå efter en ren psykisk påvirkning som eksempelvis trusler, uretmæssige beskyldninger, chikane, mobning eller andre stresspåvirkninger.

I vurdering af, om en hændelse er egnet til at forårsage udvikling af en psykisk lidelse, indgår hændelsens karakter, styrke og varighed. Konkret indgår i vurderingen elementer som, om der har været tale om livsfare, om tilskadekomne har følt sig hjælpeløs og på karakteren af en eventuel aggression fra en anden. Afhængig af situationen indgår også alvorligheden af hændelsen, mulige konsekvenser for tilskadekomne eller andre, offentlig omtale, overskridelse af moralske grænser, ansvar for handlen langt ud over kompetencer og lignende.

Det er altid en konkret vurdering, om en hændelse har været dramatisk. I vurderingen kan blandt andet indgå:

- Om der er tale om en konkret trussel eller blot en overfusning
- Om den, der fremsætter truslen er kendt for at gøre alvor af sine trusler
- Om der er tale om en indirekte eller direkte konfrontation
- Om forløbet er kontrolleret eller kaotisk
- Om der er opbakning fra kollegaer eller tilskadekomne er alene

- Om tilskadekomne, som fagperson, har et beredskab, i kraft af sin uddannelse eller erfaring, til at håndtere hændelsen/påvirkningen.

Eksempel 1

En lærer håndterede en 10-årig elev, der ikke kunne deltage i klassenes undervisning på grund af sin adfærd. Eleven blev udadreagerende og reagerede voldeligt med spark, ligesom eleven påførte tilskadekomne blå mærker og nivmærker. Tilskadekomne anmeldte uspecificeret belastningsreaktion. Efter en lægefaglig vurdering var hændelsen egnet til at medføre en forbigående tilpasningsreaktion, men ikke varige psykiske symptomer. Ankestyrelsen anerkendte ikke en *uspecificeret belastningsreaktion* som en arbejdsskade (Ankestyrelsens principafgørelse 24-15).

Eksempel 2

En ergoterapeut på et demenscenter udsat for et fysisk overgreb fra en psykisk syg og aggressiv beboer. Tilskadekomne anmeldte en uspecificeret belastningsreaktion. Efter en lægefaglig vurdering var hændelsen egnet til at medføre en uspecificeret belastningsreaktion, som gav anledning til relevante behandlinger hos en psykolog. En eventuel forudbestående psykisk følsomhed blev vurderet som værende inden for normalområdet, idet den ikke tidligere havde givet anledning til psykisk sygdom eller behandling. Ankestyrelsen anerkendte *uspecificeret belastningsreaktion* som en arbejdsskade (Ankestyrelsens principafgørelse 24-15).

Ikke voldelig hændelse/ påvirkning:

Ved psykiske belastninger i forbindelse med ikke-voldelige hændelser indgår forskellige kriterier afhængigt af hændelsens art. I vurderingsgrundlaget kan eksempelvis indgå:

- Om der er tale om en voldsom eller udramatisk hændelse
- Om der er tale om et kaotisk eller kontrolleret forløb
- Om hændelsen er et naturligt led i den tilskadekomnes arbejde
- Om den tilskadekomne er nødt til at håndtere hændelsen alene, eller om der er mulighed for at tilkalde hjælp
- Konsekvensen af hændelsen for tilskadekomne eller andre
- Alvorligheden af en eventuel anklage herunder moralske implikationer
- Muligheden for umiddelbart at bevise eller godtgøre sin uskyld

Generelle eksempler

Eksempel 3

En kontorassistent på et forsorgshjem for hjemløse misbrugere fik *anerkendt uspecificeret belastningsreaktion* efter trussel med kniv. Kontorassistenten befandt sig i et forkontor, da en beboer kom farende ind. Han råbte, at han ville have fat i forstanderen og tilskadekomne så, at han havde en kniv i hånden. Beboeren fortsatte ind på forstanderens kontor, hvor de kom i håndgemæng. Tilskadekomne forsøgte at ringe til politiet, men i det samme kom brugeren ud til hende og forlangte at få udleveret 400 kroner mens han fægtede med kniven. Hun tænkte på, hvad der var sket med forstanderen og fokuserede meget på kniven, som hun bad brugeren lægge. Hun forsøgte igen at ringe til politiet, men brugeren fejede telefonen på gulvet, som også smed kniven over på et skrivebord. Brugeren bliver overmandet af stedets vicevært og ført væk af politiet. Der blev i afgørelsen lagt vægt på, at tilskadekomne befandt sig i umiddelbar nærhed af beboeren, som optrådte truende med et stikvåben, og han forinden havde været i håndgemæng med forstanderen. Der var derfor en reel trussel mod tilskadekomne også.

Eksempel 4

En social- og sundhedshjælper fik *afvist depressiv enkeltepisode af moderat grad* som en arbejdsskade, efter hun fandt en 80-årig mand siddende død på hans toilet. Tilskadekomne havde gennem 2½ år arbejdet som hjemmehjælper, og hændelsen fandt sted i mandens hjem. Der blev i afgørelsen lagt vægt på, der var tale om ordnede og kontrollerede forhold, og at hændelsen ikke var specielt dramatisk. Derudover anses tilskadekomne for at have et beredskab, i kraft af sin uddannelse og erhvervs erfaring, til at kunne håndtere situationen (Ankestyrelsens principafgørelse 104-11).

Eksempel 5

Tilskadekomne fik *afvist en tilpasningsreaktion* som en arbejdsskade, efter hun over to dage var blevet mobbet af fire kolleger. Tilskadekomne havde konfronteret en kollega med, at hun blev bagtalt af kollegerne. Kollegaen bekræftede dette med den begrundelse, at tilskadekomne havde sagt mange grimme og mærkelige ting om dem alle. Hun skulle have hånet en kollega, der havde aborteret og kaldt en anden kollega fed og vammel. Tilskadekomne genkendte ikke beskyldningerne. Derfor spurgte hun næste dag den kollega, som var kilden til de uretmæssige beskyldninger, hvorfor hun havde sagt det. Kollegaen benægtede. Tilskadekomne blev meget ulykkelig, kunne ikke koncentrere sig og blev efterfølgende sygemeldt af sin læge. I afgørelsen blev lagt vægt på, at der ikke var tale om en tilstrækkelig belastende påvirkning, til at kunne medføre så relativt langvarige psykiske gener, som tilskadekomne havde. Uanset, at det har været en ubehagelig oplevelse vurderes påvirkningen alene at være egnet til at medføre psykisk ubehag (Ankestyrelsens principafgørelse 25-15)

Eksempel 6

Tilskadekomne fik *anerkendt en akut belastningsreaktion* efter uretmæssige anklager om seksuelt overgreb på en pige, i den institution hvor han var ansat. Ankestyrelsen vurderede, at der var tale om en meget alvorlig anklage, som i vid udstrækning kunne have konsekvenser for tilskadekomne både personligt og erhvervsmæssigt. Seksuelle overgreb på børn er alvorlige forbrydelser, og de bliver opfattet som moralsk forkastelige. Det indgik yderligere, at tilskadekomne ikke umiddelbart var i stand til at bevise eller godtgøre sin uskyld, og blev udelukket fra fællesskabet, idet han blev tvunget til at afholde ferie (Ankestyrelsens principafgørelse 6-13).

Direkte og indirekte påvirkning

En hændelse bliver mere belastende for tilskadekomne, hvis der er en personlig involvering i den. Det vil sige, om tilskadekomne er direkte offer ved en hændelse. Det er dog ikke et krav, da en hændelse også kan medføre en tilstrækkelig psykisk påvirkning, selvom tilskadekomne alene overværer en hændelse eller i sjældne tilfælde hører om en hændelse. Det tages i betragtning, om vidnet potentielt har været udsat for en faktisk fare eller vidnet har haft en reel oplevelse af, at et fejltrin fra hans side kunne få fatale følger, ikke blot for ham selv, men også for andre involverede personer ved hændelsen.

Eksempel 7

En socialpædagog, der arbejdede med meget belastende børn på en specialskole fik *anerkendt en uspecificeret belastningsreaktion*, da hun var vidne til en voldelig episode. En kollega blev truet af et 11 årigt barn med en brødkniv mod halsen. Tilskadekomne opholdt sig i samme lokale kun cirka 2 meter fra eleven, og var meget bekymret for, om kollegaen kom alvorligt til skade. Tilskadekomne sørgede for at få fjernet klassens øvrige elever og afværgede, at der opstod panik blandt børnene. Ankestyrelsen lagde vægt på, at det drejede sig om en ekstraordinært psykisk belastende påvirkning, idet tilskadekomne i den konkrete situation havde oplevelsen af, at et fejltrin fra hendes side kunne få fatale følger, ikke blot for hende selv, men i særdeleshed for hendes kollega og de øvrige elever. Denne oplevelse blev vurderet til at have været lige så belastende, som hvis eleven direkte havde truet tilskadekomne med en kniv (Principafgørelse 10-07).

Eksempel 8

En social- og sundhedshjælper på nattevagt alene på et ældrecenter fik *afvist en akut belastningsreaktion*, selvom der havde været indbrud i løbet af nattevagten. Social- og sundhedshjælperen hørte i løbet af natten mange ukendte lyde, og havde to gange oplevelsen af en underlig lugt. Sidst på vagten ville hun gå ind i vagtstuen, men blev mødt af åbne døre ind til depotet, nøgleskabe, medicinskab og pengeskab samtidig med at et rullebord var slået i stykker. Tilskadekomne blev bange og låste sig inde i en ledig lejlighed, hvorefter hun ringede til de udekørende vagter. Politiet blev herefter kontaktet, og det viste sig efterfølgende, at et vindue stod åbent og der havde været indbrud i et rum ved aktivitetscentret. I afgørelsen lagde vi vægt på, at selvom episoden havde været ubehagelig, havde tilskadekomne ikke været udsat for en konkret fare, ligesom hun ikke så indbrudstyvene, da hun først blev klar over indbruddet efterfølgende. Ankestyrelsen tiltrådte vores afvisning med samme begrundelse.

Hvilke sygdomme kan anerkendes efter en psykisk traumatiserende hændelse?

Der skal foreligge en psykisk sygdom eller behandlingskrævende psykiske symptomer, for at der kan være tale om en psykisk personskade i arbejdsskadesikringslovens forstand.

Ankestyrelsen har i principafgørelserne PA 24-15, PA 25-15 og PA 26-15 behandlet nedenstående diagnoser, der kan optræde efter en psykisk skade. Diagnoserne er dog ikke udtømmende.

De opstillede diagnoser svarer til tre niveauer efter karakteren og voldsomheden af symptomerne.

- Posttraumatisk belastningsreaktion (PTSD)
 - En varig psykisk tilstand, som kan opstå efter et betydeligt katastrofe-/faremoment af en vis varighed. Det gælder for eksempel påvirkning for alvorlige ulykker, naturkatastrofer, krig, tortur, overfald, dødstrusler eller gidseltagning.
 - Sygdommen er behandlingskrævende og vil som udgangspunkt være omfattet af personskadebegrebet
- Uspecificeret belastningsreaktion
 - En længerevarende psykisk tilstand op til 2 år, der kan opstå efter en voldsom hændelse som eksempelvis et fysisk overgreb.
 - Sygdommen er som udgangspunkt omfattet af personskadebegrebet, da den både er langvarig og behandlingskrævende.
- Tilpasningsreaktion
 - En forbigående tilstand af op til 6 måneders varighed med uspecifikke symptomer, som kan optræde efter selv mindre belastninger
 - Tilstanden er som udgangspunkt ikke omfattet af personskadebegrebet med mindre der har været tale om en særlig voldsom og dramatisk hændelse, **og** behandling er nødvendig for helbredelse.

Også andre psykiatriske diagnoser vil kunne anerkendes efter et relevant traume. Hyppigst ses diagnoser som angstreaktioner eller depression efter et traume, men der vil også i sjældnere tilfælde kunne optræde andre diagnoser.

Ankestyrelsen har i principafgørelserne 24-15, 25-15 og 26-15 fastslået, at almindelige psykiske reaktioner i form af vrede, sorg, chok, forskrækkelse eller andre ikke-behandlingskrævende gener ikke er sygelige psykiske tilstande, der er omfattet af personskadebegrebet i Arbejdsskadesikringsloven. Det er ikke i sig selv tilstrækkeligt for anerkendelse, at en hændelse er eller kan opfattes som ubehagelig og medføre en psykisk reaktion, da det ikke opfylder personskadebegrebet.

Eksempel 9

Tilskadekomne fik *anerkendt en tilpasningsreaktion*, efter hun blev trukket ind i en maskine. Tilskadekomne var i færd med at oplære en ny operatør. Hun lænede sig ind over samlebordet og kom instinktivt til at sætte hænderne på ”finger touch” knapperne. Boret blev aktiveret, spinnelen startede, og tilskadekomnes tørklæde blev viklet omkring spinnelen. Hun slap hurtigt knapperne, men var allerede blevet trukket helt ned til samlebordet og var tæt på at miste bevidstheden. Venstre side af hovedet fik samtidig et hårdt slag. Den psykiske belastning i forbindelse med episoden blev vurderet egnet til at kunne medføre en tilpasningsreaktion. Der var lagt vægt på, at tilskadekomne havde været udsat for en voldsom og dramatisk hændelse, hvor hun frygtede for sit liv. Omstændighederne ved hændelsen ville kunne have fået fatale følger for hende.

Ankestyrelsen vurderede, at skadens karakter kunne betegnes som exceptionelt truende og katastrofelignende, og derved var egnet til at forårsage PTSD. Tilskadekomnes symptomer i relation til skaden var imidlertid ikke forenelige med diagnosen PTSD men alene tilpasningsreaktion. Derfor lagte Ankestyrelsen denne diagnose til grund.

Der blev også lagt vægt på, at tilskadekomne i tidsmæssig tilknytning til hændelsen modtog seks psykologbehandling. Ankestyrelsens fandt, at behandlingen havde været relevant henset til hændelsens alvorlighed. Behandlingen blev afsluttet efter, at tilskadekomne havde givet udtryk for, at hverdagen igen var nogenlunde normaliseret (Ankestyrelsens principafgørelse 24-15).

Symptomdebut

For at en psykisk skade kan anerkendes som en arbejdsskade, skal der være årsagssammenhæng mellem hændelsen/ påvirkningen og generne. (Se eventuelt vejledningen om anerkendelse af ulykker) Det betyder, at tilskadekomne skal udvikle begyndende symptomer indenfor en rimelig tid. Ved psykisk påvirkninger er det ikke et krav, at symptomerne opstår straks, da de kan udvikles over en periode. Dette skal vurderes konkret i forhold til diagnosen/generne.

Tilskadekomne har bevisbyrden i forhold til genernes/ diagnosens sammenhæng med en arbejdsmæssig hændelse. Det er i den forbindelse ikke tilstrækkeligt, at tilskadekomne selv eller tilskadekomnes familie bekræfter symptomernes udvikling. Hvis tilskadekomne ikke har været hos læge eller anden professionel behandler indenfor 6 måneder, kan andre forhold dog træde i stedet og sandsynliggøre udvikling af en psykisk sygdom. Det kan være mærkbart ændret sygdomsmønster/sygefravær, droppen ud af studier/arbejdsmarked, nyopstået aggressivitet, påbegyndt misbrug eller andet.

Forudbestående psykisk sygdom

Det er ikke ualmindeligt at tilskadekomne forud for skaden har været udsat for private eller arbejdsmæssige belastninger, som har påvirket dem negativt. Der kan være almindelige episoder

gennem livet eller større traumer, som har efterladt psykisk påvirkning. Det er udgangspunktet, at hvis traumet vurderes relevant, spiller forudbestående mindre for anerkendelsen.

Ankestyrelsen har, ligesom ved de fysiske skader, udgangspunktet i en "rask krop". Ankestyrelsen har i den sammenhæng præciseret, at en psyke "indenfor normalområdet" svarer til "rask krop". Hvis hændelsen er egnet til at forårsage en psykisk skade hos en rask person, er det af mindre betydning, om der er forudbestående psykiske problemer, så længe disse er indenfor normalområdet. Det er en konkret vurdering, i hvilken udstrækning forudbestående psykisk sygdom spiller ind omkring den psykiske reaktion på en arbejdsmæssig hændelse. Der lægges vægt på, om der er stillet en diagnose. Der lægges også vægt på, om tilskadekomne modtager behandling.

Følger efter fysisk skade

Ikke sjældent udvikler tilskadekomne psykisk symptomer (ofte depression) efter at have fået en fysisk arbejdsskade. At skulle leve med smerter, håndtere ændrede livsvilkår eller lignende kan for nogle være meget belastende. Som udgangspunkt betragtes denne form for belastninger ikke at have et omfang, der kan forårsage en psykisk personskade i lovens forstand. Det anses som sidestillet med almindelige udfordringer, som optræder gennem livet.

I enkelte tilfælde kan psykiske følger opstået i forbindelse med en fysiske skader dog anerkendes. Her forudsættes et traume af en vis sværhedsgrad. Eksempelvis vil voldsomme ulykker med risiko for livsfare, andres dødsfald i tilknytning til ulykken eller svær somatisk skade kunne være tilstrækkeligt psykisk belastende til, at der vil kunne anerkendes psykiske følger.

Eksempel 10

Tilskadekomne var udsat for et fald, og brækkede ryggen. Som følge heraf blev tilskadekomne lam fra brystet og ned. Da der var tale om en meget svær somatisk skade, blev de psykiske gener anerkendt som en del af arbejdsskaden, selvom faldet i sig selv ikke var egnet til at medføre den psykiske skade.

Ulykke eller erhvervssygdom

Ulykkessager med psykisk belastninger kan i nogle tilfælde bestå af en hændelse med et efterforløb. Dermed kan det være vanskeligt at afgøre, om det drejer sig om en ulykke, flere ulykker eller en erhvervssygdomssag. Det indgår i vurderingen, om der har været et belastende efterforløb i form af afhøring hos politiet, anholdelse, omtale i aviser/tv, bortvisning eller opsigelse, konfrontationer med personer i lokalsamfundet og lignende. Det er derved af betydning hvilken påvirkning der har været tale om og hvornår i forløbet tilskadekomne udvikler symptomer (Ankestyrelsens principafgørelse 6-13).